

MIDDELBURGSE NACHTEGALEN

(Middelburg - Dordrecht - Arnemuiden - Dantzig)

door

A.C. Macaré en H.K. Nagtegaal

(Dit artikel is gepubliceerd in het tijdschrift Kronieken 1996, een uitgave van de Genealogische Vereniging Prometheus en bijgewerkt tot 2009).

Deze genealogie begint met Abraham Pietersz. Nachtegael, die zich als ontvanger van de grafelijke tol te Middelburg zich als een redelijk welgestelde burger aftekt. Zijn kinderen hebben waarschijnlijk goede opleidingen genoten, waardoor zijn zoon Adriaen mede door een gunstig gesloten huwelijk een schitterende carrière wist te maken. Adriaen vertrok in 1658, naar Dantzig (het huidige Gdansk in Polen) waar hij dat zelfde jaar nog in het huwelijk trad met een welgestelde weduwe. Hij woonde op een adellijk hof 7 mijl van Dantzig. Vermoedelijk werd bij zijn huwelijk of vlak daarna in de adelstand verheven want vanaf die tijd zegelde hij met een ander wapen nl. met een kroon boven het schild en werd als "Hoffjuncker" vermeld. Dantzig was het koopmanscentrum van de oosterse vaart, die van enorm belang was voor de economie van de Republiek. Men vervoerde uit de Oostzee veel graan en hout om schepen te bouwen.¹

In het Rijksarchief Zeeland, blijkt in het Archief Godshuizen stukken van notaris Laurens Udemans te zitten, waarin een dossier met 35 ongefolieerde akten, zoals: contracten, testamenten en boedelpapieren van Abraham Nachtegael, zijn tweede vrouw Adriana van der Stelle, alsmede goederen van Adriaen Nachtegael. Laurens Udemans was naast neef van Adriaen ook de procuratiehouder van de familie en regelde diverse transacties voor Adriaen, daarbij werden ook privé achtige brieven gewisseld over het leven van Adriaen te Dantzig. Het is de schrijvers van dit artikel niet bekend of er nog nakomelingen van het hier beschreven geslacht in leven zijn.

I. *Abraham Pietersz. Nachtegael*, geb. 1581, droeg namens mr. Martinus Caear aan Cornelis Gillissen van Watervliet, 54 gemeten 18 roeden en 8 voet land in 's-Heer Arendskerke over in 1612,² klerk op het kantoor Bewesten Schelde op 29-3-1614.³ Op 14-5-1616 vermeld als 35 jaar.⁴ Hij werd vermeld als sollicitateur, tolmeester, commies en collecteur van de grafelijke tol van Middelburg op 27-7-1618.⁵ Op 31-3-1620 was hij gemachtigde van mr. Dirick van Berkel, advocaat-fiscaal van de Generaliteit in Den Haag.⁶ Vermeld in het cohier van de 1000e penning van 1623 te Middelburg.⁷ Te 's-Gravenhage compareerde hij diverse malen tussen 10-4-1645 en 16-3-1650.⁸ Hij testeerde op 15-7-1648 en 15-7-1649 waarbij hij zijn meerderjarige zonen Pieter, Abraham en Isaac Nachtegael tot voogden benoemde over zijn twee minderjarige zonen.⁹ Te Dordrecht treffen we Abraham in tientallen akten bij verschillende notarissen. Abraham is in of voor 1654 overleden, want op 9-11-1654 werd ter weeskamer van Middelburg overgebracht de rekening van de goederen van Adriaen Nachtegael, minderjarige zoon van wijlen Abraham Nachtegael en Adriana van der Stelle, zaliger.¹⁰

Tr. 1^e N.N., tr. 2^e (huwelijkse voorwaarden 6-1-1632) *Adriana van der Stel(le)*.¹¹ Bij de huwelijksvoltrekking geassisteerde zijn schoonvader Guillaume Hermans (dit kan ook zijn schoonvader uit zijn eerste huwelijk zijn geweest) en haar zwager Pauwels Claessen de Breet. Zij was een dochter van een welgestelde familie zoals blijkt uit de staat ingebrachte goederen op 24-6-1634. Zij bezat o.a. de helft van een huis te Dordrecht genaamd "De Witte Leeuw" en 1/8 deel

van een huis te Den Haag en werden diverse obligaties ingebracht, o.a. betreffende verkochte wijnen te Dantzig, een legaat van haar oom, kapitein Schimmelpenninck te Maastricht, van 8 pond 6 schellingen en 8 grossen, dit alles met een totaal bedrag van 1692 ponden 8 schellingen 8 grossen. Op 29-6-1640 werd haar staat van goed opgemaakt.¹² Zij huwde 1e met Anthoni Morette, koopman. Hij tr. 3^e Middelburg 28-8-1641 (otr. Dordrecht 4 aug.) *Magdalena du Bois (de Boys)*, van Dordrecht, wed. van Gilles Pietersen de Jong.¹³ Magdalena du Bois hertrouwde Dordrecht 6-1-1654 met Lambrecht Hulshout, de jonge (laatst weduwnaar van Maria Stoop). Abraham Nachtegael en Magdalena du Bois waren te Middelburg op 27-6-1646 getuige bij het huwelijk van hun zoon Pieter.

Kinderen uit het eerste huwelijk:

1. *Pieter Abrahamsz.*, volgt IIa.
2. *Abraham Abrahamsz.*, koopman van Middelburg, als zodanig treffen we hem in diverse akten bij notaris Jan Schoormans te Dordrecht,¹⁴ voogd over Adriaen zijn halfbroer.⁷ Hij verbleef in 1657 in Portugal,¹⁵ overl. ca. 1663.¹⁶
3. *Isaac Arahamsz.*, volgt IIb.

Kinderen uit tweede huwelijk:

4. *Adriaen Abrahamsz.*, volgt IIc.
5. *N.N.*, overl. na 15-7-1649.

IIa. *Pieter Abrahamsz. Nachtegael*, tot voogd aangesteld over zijn minderjarige broers op 15-7-1648 en 15-7-1649, vermeld in diverse akten bij notaris Jan Schoorman te Dordrecht, wonende te Middelburg op de Dam 1656. De voogd van de kinderen van Nicolaes de Witte verklaarde op te Middelburg op 3-8-1656 ontvangen te hebben van Pieter Nachtegael namens hemzelf, zijn schoonmoeder en zijn broers Izaak en Adriaen Nachtegael, 4/5 deel van een som bij hun vader te veel ontvangen salaris ter grote van 38 pond 18 schellingen en 2 grossen,¹⁷ begr. Middelburg 25-9-1656, tr. Middelburg 27-6-1646 *Lijsbeth Robberts (Rubberts)*, j.d. van Dordrecht; zij tr. Middelburg 5-7-1657 (otr. Dordrecht 17-6-1657) Pieter Hulshout, j.m. van Dordrecht.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. *Daniel*, leerling op de Latijnse school te Middelburg 1671,¹⁸ werd op 3-12-1686 poorter van Arnemuiden,¹⁹ aldaar op 13-7-1692 doopgetuige bij Daniel, zoon van Pieter Nachtegael en Jacoba van Houten. Te Middelburg werd Daniel op 1-5-1697 voogd van de wees van Maarten Abrahams te West Souburg,²⁰ begr. Middelburg 26-3-1717, tr. 1^e *Maria Udeman*, tr. 2^e Arnemuiden 16-9-1687 *Elisabeth le Feutre*, wed. van Andries Burt.
2. *Anna Pietersdr.*, j.d. van Middelburg, won. bij de Munt te Dordrecht, compareerde bij notaris Jan Schoormans te Dordrecht,²¹ doopgetuige te Arnemuiden op 13-7-1692 bij Daniel zoon van haar neef Pieter, bij haar overlijden wonende te Middelburg aan de Lange Burg, begr. Middelburg 17-10-1714, tr. Dordrecht 17-3-1675 *Guatherus Wiltvang*, j.m. van Gouderak. Joh(anna) kreeg op 31-10-1675 attestatie van Dordrecht naar Gouderak.

IIb. *Isaac Abrahamsz. Nachtegael*, j.m. van Middelburg, woonde te Dordrecht, tot voogd aangesteld over zijn minderjarige broers op 15-7-1649, brouwer in de Eenhoorn aan de Kerkstraat te Dordrecht, testeerde met zijn vrouw te Dordrecht bij notaris Johan Schoormans op 7-2-1653, vermeld in tientallen akten bij verschillende notarissen te Dordrecht, compareerde voor de weeskamer waarbij de voogden werden benoemd 14-9-1657,²² begr. Dordrecht 14-7-1657 ?

Tr. Dordrecht 20-7-1649 *Anna Palm*, ged. Dordrecht oktober 1614, begr. Dordrecht 11-7-1657, dochter van Willem Jansz. Palm, kaaskoper te Dordrecht, en Aertgen Dircks Wijck.

Pleun Quirijnen Huijser won. Ridderkerk, is schuldig aan Sr. Johan Palm als voogd van de minderjarige nagelaten kinderen van van wijlen Isaack Nachtegael in zijn leven brouwer in Dordrecht de som van 1000 gld.

Als borg en zekerheid staan vier morgen wei en zaailand liggende in een weer van negen morgen vier hont land gelegen in Nieuw-Reijerweaard. Belend oosten de genoemde Pleun Quirijnen Huijser, westen Pieter Conelis Kint, noorden de Zeedijk en zuiden de Kievitsweg.²³

Kinderen uit dit huwelijk:

1. *Guilliaum*, ged. Dordrecht 27-4-1650, begr. Dordrecht 14-6-1650.
2. *Anna*, ged. Dordrecht 8-10-1651, begr. Dordrecht 26-1-1672, tr. Dordrecht 28-7-1671 *Dirck van Noij*, j.m. van Utrecht, koopman. Beiden testeerden te Dordrecht 28-11-1671 bij nots. Arent van Neten.
3. *Abraham*, ged. Dordrecht 26-4-1653, begr. Dordrecht 24-7-1654.
4. *Pieter*, volgt IIIa.
5. *N.N.*, begr. Dordrecht 3-10-1658, kind van Izaak Nachtegael zaliger.
6. *Willem*, volgt IIIb.

IIIa. *Pieter Nachtegael*, ged. Dordrecht 31-12-1656, begr. Middelburg oktober 1725, tr. *Jacoba van Houten*.

Kind uit dit huwelijk:

1. *Daniel*, ged. Arnemuiden 13-7-1692, doopget. Daniel Nachtegael en Anna Nachtegael.

IIIb. *Willem Isaacz. Nachtegael*, ged. Dordrecht 30-4-1655, koopman te Dordrecht, marcheerde in 1674 naar Gouda en Oudewater.²⁴ Willem wonende te Amsterdam verklaarde op 7-5-1675 dat zijn oom Adriaen hem nog een restant van dertien of veertien ponden schuldig was als aandeel uit de boedel van Abraham Nachtegaal.²⁵ Op 24-5-1675 wordt via notaris Laurens Udemans een bedrag van 12 ponden 15 schellingen 3 grossen naar hem overgemaakt in Amsterdam²⁶, testeerde met zijn vrouw een tezamen bij nots. Jan van der Hoop op 27-7-1677, overl. voor 9-11-1686.²⁷ Tr. Dordrecht 18-5-1677 *Beatrix Simonsz. Crom*, ged. Dordrecht 14-5-1654, begr. Dordrecht 4-1-1719, dochter van Simon Crom en Adriana van Beaumont.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. *Isaac*, ged. Dordrecht 11-6-1678, begr. Dordrecht 12-7-1679.
2. *Adriana*, ged. Dordrecht 26-2-1680, overl. Dordrecht 8-4-1680.
3. *Anna*, ged. Dordrecht 16-3-1681, compareerde te Rotterdam, overl. Dordrecht 22-2-1774, tr. Dordrecht 22-3-1701 *Johan Smits*, geb. Den Haag, overl. Dordrecht 10-1-1713.²⁸

IIC. *Adriaen Abrahamsz. Nachtegael*, geb. januari 1633, compareerde te Den Haag op 10-1-1652 als Adriaen Nachtegael, van Middelburg, neef van Hendrina de Breet.²⁹ Te Dordrecht trad hij als getuige op bij de opmaak van een akte 19-7-1652.³⁰ Hij verzocht op 8-11-1657 50 pond Vlaams te mogen opnemen uit zijn middelen en verklaarde dat hij in januari 1658 meerderjarig zou worden. Daar zijn voogd, zijn halfbroer Abraham Nachtegael in Portugal verbleef, werd het verzoek door burgemeester en schepenen ingewilligd.¹⁵ Dezelfde dag nog werd een schuldbekentenis opgesteld bij notaris Laurens Udemans over die 50 pond Vlaams met als

onderpand een obligatie.¹⁵ Hij emigreerde in de winter van 1657/1658 naar Dantzig (P). Tr. Dantzig (St. Catharinakerk) 7-6-1658 Juffr. *Elisabeth N.N.*, weduwe van Tobias Kleinaven, gewezen kamerling bij de koningin van Zweden en burggraaf van Neva in Pruisen.³¹ Zij blijkt een een welgestelde (adellijke) weduwe en Adriaen werd datzelfde jaar nog in de adelstand verheven. Althans vanaf die datum veranderde zijn wapen, waarbij o.a. een kroon boven het schild werd geplaatst en hij werd aangesproken als Hoffjuncker Adriaen Nachtegael van haar Excellentie de extraordinair ambassadeur der Hoogmogende Heren Staten in Denemarken. Notaris Laurens Udemans notaris te Middelburg betaalde als zaakwaarnemer gedurende de periode van 24-7-1658 t/m 9-7-1664 een aantal rekeningen voor Adriaen Nachtegael.³² Adriaen deed regelmatig zaken met Jeremias van Raeij, koopman te Amsterdam, zoals blijkt uit verschillende wisselbrieven tussen deze beide heren in 1658.³³ Ter bevestiging schreef hij ook aan Laurens Udemans dat hij Jeremias van Raeij een wisselbrief had gestuurd op 12-9-1658.³³ Laurens Udemans heeft in opdracht van Adriaen de administratie van de Weeskamer te Middelburg opgezegd 13-11-1658.³³ Op 10-12-1658 verklaarde Adriaen de rekeningen van zijn ouders heeft afgedaan²⁹ en verzocht zijn gewezen voogden op 28-12-1658 te Middelburg 20 pond te betalen aan Laurens Udemans.³³ Nicolaes Lefeutre verklaart te Middelburg ontvangen te hebben van Laurens Udemans een geldwissel ter grote van 366 ponden 13 schellingen en 4 grossen op 19-3-1659³³ en nog eens 400 ponden Vlaams op 26-4-1659, die hij in Dantzig bij Adriaen Nachtegael kan verzilveren.³³ In een brief van 12-8-1659 schreef Adriaen dat hij door krijgshandelingen, er wordt gesproken van een armada, zijn adellijk hof, 7 mijlen van Dantzig, moest verlaten en dat hij nu in Dantzig stil moest leven van zijn renten met slechts een rijpaard, vijf koeien een knecht en twee maagden en dat "ick ter noot mijne vissen vangt, soo veel ick nodich hebben", terwijl ik op mijn hof een karos (rijtuig) met vier paarden heb met er bij behorende knechten. En dat zijn hof in goeden tijden wel 25 last koren heeft van de 150 morgen vruchtbaar land wat daarbij behoort. Men hield er 40 à 50 stuks hoornvee en 80 à 90 paarden en er werd jacht gehouden.³³ Het betrof hier de Noordse oorlog (1655-1660) tussen Zweden enerzijds en Denemarken, Polen en Nederland anderzijds, waarbij De Republiek in 1658 een vloot stuurde onder Wassenaer Obdam, die Kopenhagen ontzette. Men hielp Denemarken om de handel op de Oostzee te verzekeren, want men berekende dat de schepen van de Nederlanden op het Oostzee varende wel 3,6 miljoen gulden per jaar verdienden. Indien Denemarken verloren zou gaan, zouden vele duizenden ingezetene van de Republiek werkloos worden. In 1659 werkte Michiel de Ruyter mee om de Zweden verder uit Denemarken te verdrijven, hij werd hiervoor uit dank in de Deense adelstand verheven, waarna de Republiek op 6-6-1660 mee hielp de vrede tussen de beide landen tot stand te brengen (N.B. de vrede tussen Polen en Zweden werd pas 20 jan. 1667 gesloten). Laurens Udemans betaalde te Middelburg op 9-6-1660 namens Adriaen Nachtegael aan Pieter Hulshout een som van 7 ponden over 1/5 deel van 38 ponden 18 schellingen 2 grosse, van een som te veel ontvangen salaris door Abraham Nachtegael, zijn vader.³³ Pieter Hulshout verklaarde te Middelburg op 18-10-1664 met zijn zwager Adriaen Nachtegael, de weduwe van zijn zwager Abraham Nachtegael en de voogden van de wezen van Isaac Nachtegael een obligatie verdeeld te hebben.³³ Op 24-4-1675 schreef Adriaen aan Udemans dat verschillende brieven onbeantwoord zijn gebleven. Hij vermoedde dat de oorlog tussen Frankrijk en Holland daar de oorzaak van was.³³ Vermoedelijk reageerde Udemans direct met een retour brief want op 24-4-1675 schreef Adriaen eindelijk na drie à vier jaar weer eens een brief van Udemans heeft ontvangen.³³ De laatste

vermelding van Adriaen is dat hij op 24-5-1675 een bedrag van 12 pond aan zijn neef Willem Nachtegael in Amsterdam overmaakt.²⁶

Slechts een maal vermeldde hij een niet bij name genoemde zoon uit zijn huwelijk:

1. *N.N.*, geb. ca. 1664.

NOTEN

1. Gerard Brand, *Leven en bedrijf van de Heere M. de Ruijter*, Amsterdam 1687.
2. G.A. Goes, *Inv. Arch. Brouwer, Watervliet, Perponcher en Sedlnitsky*, nr. 24.
3. R.A. Zeeland, *Regestenlijst en charters en bijbehorende stukken van de Zeeuwsche Rekenkamer 1525-1784*, Reg. 235.
4. R.A. Gent, *Raad van Vlaanderen, Enkwesten, getuigenverhoren 1620 bundel 4266*.
5. R.A. Zeeland, *Archief Staten van Zeeland, Register van commissien en instructien*, inv. nr. 1669, f. 70.
6. C. de Waard, *Regesten Zeeuwsche Rekenkamer*, Reg. 321 en 322.
7. R.A. Zeeland, *Archief Staten van Zeeland*, inv. nr. 1770, *Cohier 1000e Penning 1623*.
8. G.A. 's-Gravenhage, *Not. Arch.*, Abram Nachtegael, 10-4-1645, 20-2-1646, 1647, 1-5-1647, 18-5-1648, 19-11-1649, 16-3-1650.
9. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, testamenten van Abraham Nachtegael, 15-7-1648 en 15-7-1649.
10. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Boedel erfdeel Adriaen Nachtegael 9-9-1654.
11. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Kopie huwelijks voorwaarden 6-1-1632.
12. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Staat van ingebrachte goederen van Adriana van der Stel 24-7-1634; Staat van goed voor de voogden van Adriaen 29-6-1640.
13. C.B.G., *Genealogische aantekeningen uit familiearchief Rethaan Macaré*.
14. G.A. Dordrecht, O.N.A., *Nots. Jan Schoormans 1631-1666*, inv. nr. 89, f. 168, inv. 90, f. 504, inv. nr. 91, f. 565.
15. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Verzoek aan de voogden 8-11-1657.
16. R.A. Zeeland, inv. nr. 1443, *Nots. Laurens Udemans*, brief jan. 1664.
17. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Verrekening 3-8-1656.
18. R.A.Z., *Gen. afschr.* 624.
19. R.A. Zeeland, *Poorterboek Arnemuiden*.
20. R.A. Zeeland, *Recht. Arch. Zeeuwse Eilanden*, inv. nr. 1522, fol. 121 (1-5-1697).
21. G.A. Dordrecht, *Oud. Not. Arch.*, Jan Schoormans (1631-1666), inv. nr. 91, f. 382.
22. G.A. Dordrecht, *Weeskamer* inv. nr. 23, fol. 179v en 180.
23. O.R.A. Ridderkerk, inv. nr. 11(8-2-1659), fol. 151.
24. *Beschrijving van Dordrecht*, blz. 913.
25. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Schuldbekentenis 7-5-1675.
26. R.A. Zeeland, *Arch. Godshuizen* inv. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Overmaking geld naar Willem Nachtegael te Amsterdam 29-5-1675; ter bevestiging hiervan dezelfde dag een brief naar Adriaen in Dantzig.
27. G.A. Dordrecht, *Weeskamer* inv. nr. 28, fol. 107v.
28. Navorscher, 1904, blz. 59, *Lijst der grafzerken in de Grote Kerk te Dordrecht*.

29. G.A. Den Haag, Not. Arch., Adriaen Nachtegael 10-1-1652, f. 6.
30. G.A. Dordrecht, Weeskamer inv.nr. 22, fol. 145.
31. R.A. Zeeland, Arch. Godshuizen inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Huwelijks verklaring 26-6-1658.
32. R.A. Zeeland, Arch. Godshuizen inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Rekeningen 24-7-1658 t/m 9-7-1664.
33. R.A. Zeeland, Arch. Godshuizen inv. nr. 1443, stukken van Laurens Udemans, dossier Nachtegael, Brieven.